

25 år

med Hela Sverige ska leva!

– All utveckling är lokal, även den globala.

Hela Sverige ska leva!

Innehåll

- 3. Förord
- 4. Våra medlemsorganisationer
- 5. Kampanjen 1987–1989
- 10. En ny folkrörelse tar form
- 15. Framåt på 2000-talet
- 20. Vi var med!
- 21. En riksdag för landsbygden
- 22. Hela Europa ska leva
- 23. Vinnare genom åren
- 24. Nya stigar väntar
- 26. Länen mobiliserar lokalt

Hela Sverige ska levas organisation:

Riksorganisationen Hela Sverige ska leva är en ideell förening. Våra medlemmar är cirka 5 000 lokala utvecklingsgrupper och knappt 50 medlemsorganisationer. I varje län finns länsbygderåd som bildas av de lokala grupperna. I många kommuner har de lokala grupperna även bildat kommunbygderåd. Hela Sverige ska leva leds av en styrelse med representanter för de lokala grupperna och medlemsorganisationerna. Ett kansli håller i kontakter, administration och information.

Hela Sverige ska leva!

Hela Sverige ska leva
Stortorget 7
111 29 Stockholm

Redaktör: Karin Wenström

Layout: Kristina Franzén

Skribenter: Karin Wenström,
Linn Hjort, Staffan Bond

Ansvarig utgivare: Staffan Bond

Tryck: Alltryck Plus i Lysekil

Tryckoriginal: 2014

Omslagsfotografer:

Linn Hjort, Bertil Karlsson
Don Titelman, Karin Wenström

Fotografer:

Linda Danhall sidor 3, 24
Linn Hjort sidor 3, 4, 8, 22, 23, 25, 26
Don Titelman sidor 5, 9
Jan Vainult sida 11
Karin Wenström sida 15

Nu kör vi 25 år till!

Hela Sverige ska leva har sitt ursprung i den kampanj med samma namn som drevs i slutet av 80-talet. Kampanjen var en framgång. Den födde en organisation, men också en rörelse som alltsedan dess vuxit i styrka och betydelse.

I och med kampanjen trädde byarörelsen fram i ljuset – Sveriges byalag, samhällsföreningar och andra lokala föreningar som samlar människor för sin bygds utveckling.

Bildandet av Folkrorelserådet Hela Sverige ska leva innebar ett forum för erfarenhetsutbyte som saknats innan. Uppgiften är självklar fortfarande idag: att se till att goda idéer och erfarenheter sprids så att de kommer andra till del, bilda opinion för landsbygden och påverka politiken.

Kampanjen innebar också början till ett nytt arbetssätt som blivit självklart för byarörelsen, där de lokala grupperna samspekar, mer eller mindre organiserat, med både sin kommun och det omgivande samhället. Det var ovant för många kommuner, länsstyrelser och verk. Andra såg möjligheter att ta vara på, och ställde helhjärtat upp.

Genom det här arbetssättet har byarörelsen trätt fram som en lokal nivå före kommunen. Vi har varit stigfinnare med nytt synsätt och nya redskap som utvecklats i takt med att marknaden och det offentliga lämnar landsbygden. Våra lokala grupper hittar lösningar i det tomrum som uppstår där grundläggande samhällsfunktioner tunnans ut och försvinner.

Men vi har även under våra 25 år samarbetat med politiken på ett nyskapande sätt. Ett av våra unika forum är Landsbygdsriksdagen där vi samarbetat med regeringar och lämnat synpunkter direkt från gräsrotterna till beslutsfattare.

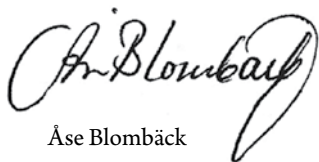
En av de viktigaste uppgifterna vår rörelse har är att lägga örat mot marken, tolka det vi hör och omsätta det i verksamhet. Det ska vi fortsätta med. Vi är också övertygade om att vårt sätt att arbeta blir allt viktigare i framtiden och att det leder till bättre beslut och lösningar hos de kommuner och myndigheter som lyssnar.

Budskapen i kampanjen på 1980-talet gäller också idag. Ta tag själv! Vänta inte på någon annan!

Och nu mer än någonsin. Vi gräver bredband, startar friskolor och går samman i bygdebolag för att investera i lanthandlar och stötta företagande. Vi bygger samhället och ger tillväxt i hela landet.

Vi har följt kampanjens uppmaning och lämnat sofflocket – för länge sedan. Om det vittnar det stigande antalet lokala medlemsgrupper – från knappt 900 grupper när kampanjen avslutades till cirka 5 000 idag.

De lokala grupperna består av fantastiska medborgare: engagerade, kunniga, kreativa och envisa. Högljudda när det krävs, beredda att hugga i nästan jämt och vana att samarbeta. Vi är stolta över våra medlemsgrupper. Nu kör vi 25 år till!

Åse Blombäck
Ordförande, Hela Sverige ska leva

Staffan Nilsson
Ordförande, Hela Sverige ska leva

Vision: Hela Sverige ska leva!

Värdegrund: Allt vårt arbete har sin utgångspunkt i lokal utveckling för hållbara bygder i ett hållbart samhälle. Med bygdens intressen i fokus är vi nyfikna, vidsynta, generösa och nyskapande. Vi tar del av andras erfarenheter och delar med oss av våra, såväl nationellt som internationellt. Demokrati, mångfald och jämställdhet präglar vårt arbetssätt.

Övergripande mål: Lokala utvecklingsgrupper ska nå största möjliga demokratiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga framgång.

Verksamhetsidé: Vi stödjer lokal utveckling, stimulerar samverkan, bildar opinion och påverkar politiken. All verksamhet präglas av vår värdegrund.

Staffan Nilsson

Åse Blombäck

Ett stort tack...

Närmare hundra folkrörelser bildade Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva i september 1989. Några av de ursprungliga medlemsorganisationerna har försvunnit, andra har sett fördelar med ett medlemskap senare. Hela Sverige ska leva har haft stor glädje av våra medlemsorganisationer under de 25 år som gått.

Ni är bollplank och samarbetspartners i aktioner och projekt. Ni bidrar med er kompetens och ert engagemang i våra styrelser på alla nivåer. Ni ger av era kunskaper i stora och små sammanhang. Flera av er har lokala föreningar som också är medlemmar hos oss och gör byarörelsen stark.

Vi hoppas att få fortsätta denna fantastiska resa tillsammans med er! ●

*Asha Ismail,
förenings-
sekreterare
i Somaliska
riksförbundet
i Sverige, en
organisation
med cirka 45
lokalaföreningar
runt om i
Sverige.*

Våra medlemsorganisationer

Arbetarnas Bildningsförbund, ABF

Astrid Lindgrens Hembygd

Bygdegårdarnas Riksförbund

Centerkvinnorna

Centerns Ungdomsförbund, CUF

Ekobanken

Ekologiska Lantbrukarna

Folkets Hus och Parker, Riksorganisationen

Framtiden i Våra Händer

Föreningen Friteatern

Föreningen Gestaltad Historia

Global kunskap

Föreningen Leader Närheten

Hushållningssällskapens Förbund

Inlandskommunernas ekonomiska förening, IEF

JAK Medlemsbank

Jordbrukare – Ungdomens förbund, JUF
Kommunal

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Lantbrukarnas Riksförbund, LRF

Leader Gästrikabygden

Leader Mellansjöländet

Leader Hälsingabygden

Norrlandsförbundet

Närs Sparbank

Riksförbundet 4H

Riksföreningen Våra Gårdar

Riksidrottsförbundet, RF

Rural Future

SISU Idrottsutbildarna

Småkommuner i Samverkan, SmåKom

Somaliska Riksförbundet i Sverige

Sparbankernas Riksförbund

Stiftelsen Folkets Hubb/KTH

Studieförbundet

Studieförbundet Vuxenskolan

Svensk Vindkraftsförening

Svenska Fotbollförbundet

Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund

Svenska Jägareförbundet

Sveriges Civilförsvarsförbund

Sveriges Hembygdsförbund, SHF

Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund

Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, SSU

Sveriges Vattenkraftskommuner

Tjänstemännens Centralorganisation, TCO

Vi Unga

Winnet Sverige

Tack också till TeliaSonera och PostNord för långvarigt och positivt samarbete. Med PostNord har vi haft samarrangemang om förändringar av postservicen och den snabbt växande e-handeln. När vi började samarbeta med TeliaSonera hette de Televerket och det gällde Telestugorna. Nu handlar samarbetet om teknikskiftet för den fasta telefonin, mobiltelefonin och bredbandet.

Landsbygdens dag på Skansen 1988 var en stor festdag. Människor från hela Sverige lämnade över budkavlarna fyllda med förslag på Solliden. Här är det Fördel Bodens tur.

Kampanjen 1987–1989

Kampanjen Hela Sverige ska leva 1987–89 fick ett mycket stort genomslag. Inte undra på. Kampanjorganisationen täckte hela Sverige och budskapet till alla landsbygdsbor var mycket stärkande i all sin enkelhet: Du är expert på din bygd! Du vet vad som behövs och du kan genomföra det!

Kampanjen ledde till att de svenska byalagen – eller lokala utvecklingsgrupper – blev synliga och en kraft att räkna med som varar. Även 25 år senare.

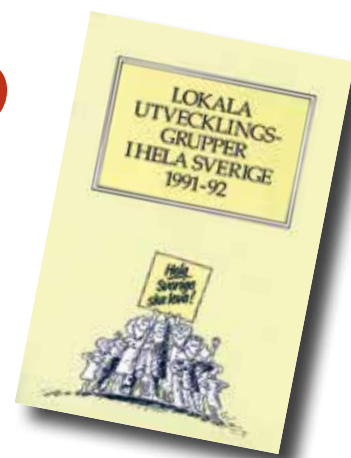
Tiotusentals människor deltog i kampanjarbetet. De bildade bygdekommittéer, de kläckte idéer kring sin bygds framtid,

arbetade tillsammans och förverkligade många av sina planer.

– Det fanns en stor entusiasm och engagemanget hos alla var enormt. Landsbygdsborna kavlade upp ärmarna och tog tag! Och det gällde både utvecklingen i bygden och politiken, säger Staffan Bond som då var sekreterare i Glesbygdsdelegationen.

Hela Sverige ska leva-kampanjen bestod av två kampanjorganisationer med koppling till en europeisk kampanj.

Europarådet tog ett initiativ för att främst bevara Europas kulturlandskap. 22 länder nappade på förslaget däribland Sverige. Industriministern Thage G. Peterson fick

Katalogen ovan introducerade namnet lokal utvecklingsgrupp som samlingsnamn för bygdekommittéer, byalag, sockengillen, med mera. Den innehöll en förteckning över alla Sveriges lokala utvecklingsgrupper. Det var Folkkrörelserådet som sammanställde katalogen.

- ▷ regeringens uppdrag att leda Sveriges medverkan i den europeiska kampanjen. Glesbygdsdelegationen, en parlamentarisk kommitté på Industridepartementet, fick ansvaret och tillsammans med några andra länder påverkade de kampanjen att bli mer utvecklingsinriktad. Delegationens arbetsnamn på kampanjen var inledningsvis Landsbygd-90 – och syftade framåt mot 1990-talets landsbygds politik.

Folkrörelserna går samman

Sveriges Hembygdsförbund hade under flera år funderat på en kampanj utifrån sitt perspektiv – att förhindra att Sveriges landsbygd tömdes på befolkning och service och att det svenska kulturlandskapet fortsatte att växa igen. Hembygdsförbundet tog 1987 initiativ till att den Nationella Folk rörelsekommittén, NFK, bildades med cirka 70 folkrörelser som medlemmar.

Bland skaran av folkrörelser som ställde upp kan bland annat nämnas LRF, Sveriges Riksidrottsförbund, KF, LO, Sveriges Pensionärsförbund, de flesta politiska kvinnoförbunden och ungdomsförbunden, samt de flesta studieförbunden. Ingemar Mundebo som var Sveriges Hembygdsförbunds ordförande, utsågs till ordförande. Änglamark blev symbol för kommitténs arbete.

NFK och Glesbygdsdelegationen såg sina gemensamma intressen och beslöt att samarbeta under mottot "Hela Sverige ska leva". Från Glesbygdsdelegationen kom ordförande Åke Edin, sekreterare Staffan Bond och kampanjledare Lennart Weiss och från folkrörelserna kom kanslichefen på Hembygdsförbundet, Mats Fack, och Roland Karlsson, kampanjledare för NFK. Thage G. Peterson blev "general" för den samlade kampanjen Hela Sverige ska leva.

Kampanjtidningen Nässlan och en informationsbroschyr producerades tillsammans.

Tillsammans fick de en oslagbar kampanjorganisation. De 70 folkrörelserna hade cirka 60 000 lokalföreningar/avdelningar som mer eller mindre täckte Sverige. Totalt räknar man med att det fanns cirka 15 miljoner medlemskap i NFK – många var ju

medlemmar i flera föreningar. Glesbygdsdelegationen hade sina kanaler via alla kommuner, länsstyrelser och verk. Exempelvis var Boverket, Skolöverstyrelsen, Lantmäteriverket, Posten, Vägverket, Televerket och Domänverket engagerade i arbetet.

I Hela Sverige ska leva-kampanjens budskap stod landsbygdens människor i centrum.

De uppmanades att samla sin bygd för att diskutera dess framtid, kläcka idéer, tillsammans bestämma vad som skulle förverkligas och sedan genomföra det. Budskapen var både uppmanande och mer kärnfulla, som exempelvis "Sitt inte hemma 360 kvällar framför tv:n med gnäll över sakens tillstånd!"

Kampanjen var mycket bred. I Stockholms tunnelbana genomfördes en annonskampanj om fördelarna med att bo på landsbygden. Tv sände en serie program om landsbygdens villkor. Även kultursektorn var med på tåget. Cirka 50 Dramatens skådespelare bildade Kulturlandslaget och blev faddrar för ett landskap. Det innebar att de kunde ställa upp i olika kultursammanhang för "sitt" landskap.

Arbetet tar fart

Hösten 1987 drog studiekampanjen igång. NFK uppmanade organisationerna och deras föreningar/avdelningar att gå samman och bilda bygdekommittéer, länskommittéer, starta studiecirklar och utforma program för bygdens utveckling och möjligheter. Den lokala mobiliseringen tog fart. Glesbygdsdelegationen å sin sida mobiliserade myndigheterna, verken och kommunerna att gå de lokala grupperna till mötes.

– Det var ju en ny värld för dem. En del förmådde haka på ganska snabbt, såg nya möjligheter och blev intresserade och inspirerade. För andra var det svårare att förändra sig. Vi hade många erfarenhetskonferenser där aktörer från olika håll möttes och delade med sig av kunskaper och erfarenheter från sina perspektiv, säger Åke Edin ordförande i Glesbygdsdelegationen.

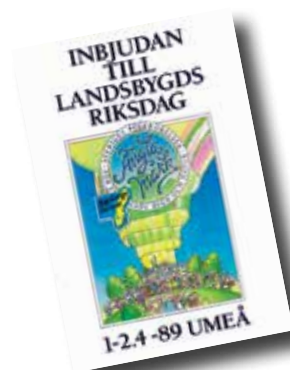
Självklart fanns studieförbunden till hands för att ge hjälp och de tog fram

Kampanjens studiehandledning, för alla som ville utveckla sin bygd.

Kampanjtidningen Nässlan förmedlade kampanjinformation, entusiasmerade, debatterade, gjorde intervjuer och kartläggningar.

Så här såg inbjudan ut till den allra första Landsbygdsriksdagen, i Umeå 1989.

metodstudieplanen "Hela Sverige ska leva".

Samma höst arrangerades mässan "Leve landsbygden" på Elmia i Jönköping med landsbygdsutveckling ur alla vinklar – forskning, goda exempel, företagande med mera.

Budkaveln går

Valborgsmässoafton 1988 var startskottet för landsbygdens budkavlar. 110 budkavleväskor skulle fyllas med idéer, förslag och krav från landsbygdsbefolkningen. "Vad krävs för just din bygds utveckling, eller för landsbygden i stort? Vilka är problemen?

Hur kan de lösas?" Frågorna stod öppna och ordet var fritt.

Frågorna gav landsbygdsborna möjlighet att göra sin röst hörd gentemot politiker. Länskommittéer, som var bildade av folk-rörelser och myndigheter på länsnivå, organiserade budkavlarnas väg genom Sverige tillsammans med kommuner och bygdekommittéer.

Under sommaren 1988 vandrade budkavlarna genom cirka 1 200 platser fördelade på 197 kommuner. Hundratusentals människor fick möjlighet att säga sin mening. Ofta skedde överlämnandet till nästa grupp/kommitté i form av en ceremoni i samband med exempelvis en sommarfest eller hemvändardagar.

Landsbygdens dag på Skansen den 28 augusti var slutstationen för budkavlarnas vandring. Den var också en av höjdpunkterna på Hela Sverige ska leva-kampanjen. På Sollidenscenen tog partiledarna eller

"Hittills har kampanjen samlat över 40 000 människor i lokala studie-cirklar. Mer än 150 000 personer deltar i lokalt utvecklingsarbete av olika slag och drygt 850 lokala bygdekommittéer har bildats. Men du kan fortfarande göra en insats."

*Källa: Hela Sverige ska leva!
Information och fakta om att leva på landsbygden.*

En av våra 48 medlems-organisationer har ordet:

"I ett samhälle som står inför stora utmaningar inom ekonomi och miljö, krävs nya synsätt och modiga finansiella lösningar. Samarbete krävs mellan olika sektorer i samhället. Här kan JAK erbjuda ansvarsfulla och intressanta initiativ för att stimulera en levande lokal utveckling i hela Sverige."

Sammy Almedal,
VD för JAK Medlemsbank

Tack JAK Medlemsbank för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlems-organisationer har ordet:

"Fotboll är nationalsporten för alla, överallt. Det är visionen för Svensk Fotboll. Därmed är också vårt engagemang för lokal utveckling och vårt medlemskap i Hela Sverige en viktig strategisk fråga. Landsbygdsriksdagarna – som självklar arena – gör oss till en respekterad medspelare i landsbygdssverige. Det är vårt samarbete med Hela Sverige ska leva som gör det möjligt."

Tack Svenska fotbollförbundet för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlems-organisationer har ordet:

"Friteatern är den ständigt resande, uppsökande teatern. Vi spelar för ung som gammal där någon frågar efter berättelser, teater och musik. Ingen skogsby är för liten, ingen tätort för stor. Det går att känna igen sig i våra pjäser och det blir roligt på fullt allvar. Friteatern är medlemsorganisation därför att vårt turnerande teaterarbete är en del av allt som gör att hela Sverige lever."

friteatern

Tack Friteatern för sponsorsbidraget.

Thages oväntade meriter

På regeringskansliet var det ingen status att ansvara för Glesbygd delegationens kampanj. Mest naturligt var att jordbruksdepartementet tog hand om den, men jordbruksministern var inte intresserad. Olof Palme insåg att det var dags för ett beslut. Thage G. Peterson, dåvarande industriminister, berättar hur Palme reste sig under en lunch med statsråden och sa: "Thage är född på landsbygden så han får ta hand om kampanjen. Dessutom kan han handmjölka kor. Så i bättre händer kan vi inte få den."

– LO och Industriförbundet var sedan uppe hos Palme och protesterade mot att industridepartementet skulle "arbeta med korna" – som de sa. Men de ändrade sig senare och tyckte att det var bra, berättar Thage.

Det skrevs spaltmeter efter spaltmeter om kampanjen, Landsbygdsriksdagen i Umeå, landsbygds-tåget i Stockholm och allt som hände i byar och samhällen runt om i Sverige. Utom i storstadspresen. Här intill, en ledare i Blekinge-Posten.

▷ andra företrädare för riksdagspartierna emot budkavlarna. Sammanlagt lämnades 6 000 förslag och krav över till politikerna. Dagen arrangerades av NFK och Glesbygd delegationen och samlade drygt 30 000 personer.

6 000 förslag innebär en kraftfull uppmaning till politiken att gå till mötes med anpassade spelregler och system. Det ledde till Sveriges första landsbygdsriksdag (se sidan 21) i Umeå i april 1989. Grunden för riksdagen var förslagen från budkavlarna.

– Vi gav eldsjälarna på landsbygden ett tillfälle att träffas, diskutera, debattera och prioritera viktiga frågor för landsbygden. I fokus var att tydliggöra och lyfta fram uppmaningar och krav på politiken. Nu var det statsmakternas tur att ta tag, säger Staffan Bond.

När landsbygdsriksdagen avslutades den 2 april hade de 650 deltagarna tagit ställning till cirka 300 krav.

Dessa krav vidarebefordrades till reger-

ing, riksdag, kommunförbundet, kommunerna och de politiska partierna. En annan viktig mottagare var den regionalpolitiska kommittén som skulle bli klar med sin utredning till sommaren.

Ett av förslagen från landsbygdsriksdagen i Umeå var bildandet av ett Folk-rörelseråd som skulle arbeta med att stimulera aktiviteter i lokala utvecklingsgrupper, återkommande anordna landsbygdsriksdag och opinionsbildning för att påverka utvecklingen på landsbygden.

Mats Fack var verksamhetschef på Hembygdsförbundet fram till mitten av kampanjen och central person i NFK. Han ser Hela Sverige ska leva-kampanjen som mycket lyckad.

– Frågan om hela Sverige ska leva är ju en kraft i dag som ingen politiker kan bortse från. Och det betyder att vi lyckats. Det formades en motståndskraft i och med kampanjen och utan den tror jag att vi hade haft ett ännu mer urbaniserat samhälle. ●

Ordförande:

Ingemar Mundebo, ordförande Nationella Folk-rörelsekommittén 1987–1989
Claes Elmstedt 1989–1996
Börje Hörnlund 1996–2000
Bo Dockered 2000–2003
Åke Edin 2003–2007

Vi övergår till att ha delat ordförandeskap, en kvinna och en man år 2011:
Karl-Erik Nilsson 2007–2012
Inez Abrahamzon 2007–2013
Kenneth Nilshem 2012–2013
Staffan Nilsson 2013–
Åse Blombäck 2013–

Verksamhetschefer:
Sven Thorstensson
Benny Jansson
Lisa Lennskog
Mats Dahlström
Staffan Bond

Lill-Babs som ambassadör

Barbro "Lill-Babs" Svensson var en av de fyra landsbygdsambassadörerna som utnämndes i samband med kampanjen. De övriga tre var Marit Paulsen, Tomas Wassberg och Håkan Hagegård.

Ingen har väl missat att Barbro Svensson kommer från Järvsö. Hon var aktiv i Järvsölyftet och kan exempelvis berätta om när Järvsö bildade bygdebolag för att utveckla skidbacken. Som ambassadör använde hon sig av de erfarenheterna.

– Men den största uppgiften var att underhålla och lyfta upp bygderna som vi besökte. Alla de här dagarna med Hela Sverige ska leva var underbara, alla gjorde ju det här för att väcka positiva känslor för vårt land, säger Barbro.

Senare knöt Folkrorelserådet även till sig Ainbusk Singers, Susanne Alfvengren, Anneli Bohman, Ronny Eriksson, Susanne Gunnarsson, Merit Hemmingson och Heidi Andersson. ●

Lill-Babs var med på Landsbygdens dag i augusti 1988.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"Bygdegårdarnas Riksförbund, BR, och Hela Sverige ska leva har många gemensamma medlemmar och mål – att öka attraktionskraften på landsbygden för bygdens boende och företagare. Grunden i BR:s arbete är att tillhandahålla en allmän samlingslokal för möten, ung verksamhet, kulturutbud, servicepunkter med mera."

Tack Bygdegårdarnas Riksförbund för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"Inlandskommunerna ekonomisk förening har 19 kommuner i Inlandet som medlemmar – från Kristinehamn till Gällivare. Här finns resurserna som krävs för omställningen till ett hållbart Sverige. Vi stärker samverkan och profilerar Inlandet. Ett starkt Inland får Hela Sverige att leva."

Tack Inlandskommunerna ekonomisk förening för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"Civilförsvarsförbundets mål är ett säkrare och tryggare samhälle. Vi gör det genom hjälpinsatser, utbildning av barn och vuxna, information samt opinionsbildning. Vi är motorn i Frivilliga Resursgruppen, FRG. Förbundet har cirka 200 lokalföreningar och närmare 20 000 medlemmar. Civilförsvarsförbundet vill att hela Sverige ska leva."

Civilförsvarsförbundet
www.civil.se

Tack Civilförsvarsförbundet för sponsorsbidraget.

En ny folkrörelse tar form

Den 18 september 1989 bildas Folkrörelserådet. Hela Sverige ska leva av Hembygdsförbundet tillsammans med 98 folkrörelser. Rådet leds av ett arbetsutskott med Claes Elmstedt som ordförande.

Folkrörelserådet får hyra lokaler hos Hembygdsförbundet och en ny rörelse möter en gammal etablerad.

– Det var brokigt och vildvuxet hos Folkrörelserådet. Folk kom och gick, det var möten och diskussioner från tidiga morgnar till sent på kvällarna, berättar Ulrik Strömberg, som då arbetade på Glesbygdsdelegationen och hade ärenden dit.

En av Folkrörelserådets första aktiviteter var att anordna en extra landsbygdsriksdag den 3 mars 1990 för att utarbeta ett uttalande med anledning av ett förestående riksdagsbeslut inom regionalpolitik, livsmedels- och skattepolitik. Riksdagen hölls på

Norra latin och Ulrik Strömberg berättar att skolan var fullsatt.

– Luften stod alldeles stilla och det var en intensitet i mötet som var fantastisk. Man fick ju slita ut folk för att ta fikapaus, säger han och skrattar vid minnet.

Riksdagsbehandlingen blev en besvikelse för Folkrörelserådet och det man främst saknade var en helhetssyn på hur den svenska landsbygden skulle kunna utvecklas.

För att protestera genomfördes ett landsbygdståg den 28 maj samma vår.

Tåget slog alla rekord. Arrangörerna hade räknat med 25 000 personer, men hela 41 000 personer mötte upp i Humlegården som var utgångspunkt för tåget. De kom med tåg, bil, flyg och buss för att vara med. Bussar var parkerade över hela staden och överallt var det landsbygdsbor med plakat.

Tidningarna skrev spaltmeter både före och efter. I Humlegården, efter det väldiga demonstrationståget, tog Thage G. Peter-

”Luften stod alldeles stilla och det var en intensitet i mötet som var fantastisk.

Man fick ju slita ut folk för att ta fikapaus.”

son, som då slutat som ansvarig minister och blivit talman i riksdagen, emot ett manifest med krav på politiska åtgärder. Claes Elmstedt, Folkrörelserådets ordförande, och biskopen Martin Lönnebo med flera höll anföranden. Fem landsbygdsambassadörer medverkade och underhöll.

Hösten 1990 startade Glesbygdsdelegationen två projekt som uppföljning av kampanjen, de första som Folkrörelserådet blir delaktigt i. Det ena var ett ungdomsprojekt för att ge unga ökat inflytande över samhällsutvecklingen och förbättra sin livsmiljö. Ungdomsforum var modellen som förespråkades. Det blev en framgångsrik modell och projektledaren Ulrik Strömberg berättar att det fortfarande år 2014 bildas ungdomsråd.

Det andra projektet, 90-talets byapolitik, med Staffan Bond som projektledare, byggde på att många människor börjat ta ansvar för sin bygds utveckling i och med kampanjen. Tanken var att ta vara på detta engagemang och hitta nya former för beslut och förvaltning på landsbygden. Projektet bjöd in de svenska kommunerna att vara med och prova planering som byggde på ett nerifrån och upp-perspektiv.

Byapolitiken drevs i ett par omgångar under 1990-talet och ledde till bildande av kommunbygderåden som sedan dess har blivit ett vanligt sätt att organisera sig för lokala grupper i en kommun. Byapolitiken ledde också till bildandet av de partipoli-

Telestugan – dörren till informationsåldern

Världens första telestuga såg dagens ljus den 30 september 1985 i Vemdalen. Det var ett koncept som kom i rättan tid och på några år spred sig Telestugorna över både Sverige, Norden och övriga världen. De var en bra språngbräda för att lära ut den nya informationstekniken, men gav också service till småföretag och föreningar. Tjänsterna i stugorna skiftade, men var exempelvis datorer, telefax, teletex, videotex, utbildning, desktop publishing-tjänster och datorprogrammering.

I Sverige fanns som mest 25 telestugor. Under 1990-talet blev datorerna successivt var mans egendom och Telestugorna tappade i betydelse. I Sverige var det Glesbygdsdelegationen som organiserade utvecklingen i samarbete med dåvarande Televerket och Statens industriverk. Telestugorna var viktiga för att lyfta fram den nya moderna informationstekniken.

Arrangörerna av landsbygdståget 1990 hade räknat med 25 000 personer och det kom 41 000.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

”Folkets Hus och Parker omfattar närmare 600 demokratiska mötesplatser i hela Sverige, som lockar miljontals besökare årligen. Tack vare delaktighet och ideellt engagemang skapas möjligheter för människor att ta del av kultur, nöje och möten.”

Tack Folkets Hus och Parker för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

”Runt om i Sverige går människor samman i föreningar och byalag för att forma sin bygds eller sitt närområdes framtid. Hemslöjden ingår i detta nätverk och bidrar med sin uråldriga kunskap om resurssnåla tekniker, erfarenhet av naturmaterial och kunskap om småskalig lokalproduktion till hållbara möjligheter.”

Hemslöjden

Tack Hemslöjden för sponsorsbidraget.

▷ tiskt obundna nämnderna i Kall, Svågadal och på Koster som alla fortfarande finns kvar.

– Det var ett nyskapande demokratiprojekt. Syftet var att utveckla samspelet mellan deltagar- eller direktdemokrati på bynivån och den representativa partipolitiken på kommunal nivå. Det fungerade bra i många kommuner, men erfarenheter visar att det ständigt är nödvändigt med omtag, säger Staffan Bond.

I slutet av september 1991 fick rådet besked om ekonomiska resurser för år 1992, något som gav rörelsefrihet. Det innebar att en enkel organisation kunde ta form och att ett antal personer knöts till kansliet med Sven Thorstensson som verksamhetschef.

Med pengar på fickan och organisationen på plats kunde Folkrorelserådet dra igång ett arbetsprogram, Landsbygd – Framtidsbygd. Det är mycket efterlängtat, många av grupperna som engagerat sig i Hela Sverige ska leva-kampanjen hade börjat undra om det skulle bli någon fortsättning på arbetet. Projektet pågår mellan 1992 och 1994 och innebär en nytändning för det lokala arbetet.

Landsbygd – Framtidsbygd inleddes med Framtidsbyggsdagar i Karlstad i april 1992. Hit kom cirka 350 deltagare för att träffas och äntligen få diskutera landsbygdsfrågorna igen.

Projektet byggde på sektorsövergripande länssträffar där representanter för lokala grupper, länsstyrelse, kommuner, studieförbund, ja, alla inom länet som var intresserade av landsbygdsfrågor, träffades. Uppslutningen på mötena var bra, med 50–100 deltagare, berättar Benny Jansson som 1994 tog över efter Sven Thorstensson som verksamhetschef.

– De där mötena fungerade bra. Det blev bra diskussioner kring olika ämnen och många nyttiga kontakter knöts, konstaterar han.

Det producerades skrifter, videofilmer och eldsjälsutbildningar inom programmet. 1993 gick hela 500 personer eldsjälsutbildningen i samarbete med studieförbund.

I september 1992 togs ett stort nytt steg

i Folkrorelserådets historia. Då bildades det första länsbygderådet, i Västerbotten. Jämtlands län följde strax efter och i februari 1993 bildades länsbygderådet i Västernorrland.

Det var en välbehövlig utveckling, anser Benny Jansson, eftersom antalet grupper hade ökat så pass att det lilla kansliet inte förmådde ge service åt alla.

– Länsbygderådets tillkomst ledde till ett perspektivskifte där vi på kansliet gick över till att stötta dem och att påverka de centrala politiska besluten så att de bättre gynnade landsbygden, säger han.

Under 1990-talet var vägfrågorna stora och rådet drev flera vägprojekt. Inspirationen kom ursprungligen från ett småländskt byalag som fick sina vägar förbättrade i en överenskommelse med Vägverket. Överenskommelsen byggde på att byalaget gjorde en del av arbetet och på så sätt fick betydligt mer väg för samma peng.

– Vi startade ett projekt tillsammans med Vägverket för att från nationell nivå stötta andra. Jag åkte runt för att inspirera andra till att göra likadant, säger Berit Folkesson som blev central samordnare för projektet.

Det blev ett mycket framgångsrikt arbete som ledde till att många bygder runt om i Sverige fick bättre vägar. Till hjälp fanns en handledning kallad "Vägval" plus videofilmer och informationsbroschyrer.

I juni 1993 arrangerades Framtidsmässan i Älvsjö – ytterligare en stor landsbygdsmanifestation som drog både deltagare och publik. Mässan var arrangerad som en resa genom Sverige och uppåt 500 lokala grupper från olika håll i Sverige presenterade sig, sin bygd och sina produkter. Alla län var representerade. Tidningarna skrev och ungefär 30 000 personer tog sig till mässan. Succé, med andra ord.

I Folkrorelserådets ALU-projekt i mitten av 1990-talet med Ulla Herlitz som projektledare fick de lokala grupperna möjlighet att ta emot arbetslösa i sin egen verksamhet.

Men Folkrorelserådet använde även ALU-anställda för att kartlägga de lokala utvecklingsgrupperna. Kartläggningen ledde till att man kunde visa upp byarörel-

Hela Sverige ska leva arbetsprogram Landsbygd – Framtidsbygd var efterlängtat och gav en nystart åt det lokala arbetet.

Ett material som använts av många är "Vänd planeringsperspektivet". Rubriken blev under en period en paroll som användes i flera sammanhang.

Boken Vägval skrevs av Inez Abrahamzon för projektet Landsbygdsvägen.

sen och vad deras arbete betyder för samhället. I mars 1993 var kartläggningen klar och den visade att de 283 lokala grupper som då hade svarat på enkäten, lade ner över 200 000 timmar per år i ideellt arbete. Sammanlagt har de hjälpt till att skapa eller bevara hela tusen arbetstillfällen.

Projektet Kvinnokraft hade sin upprinnelse hos Glesbygdsdelegationen, och hamnade under Hela Sverige ska levas hatt. Målet var att stärka kvinnors boende- och arbetsvillkor på landsbygden. Kvinnokraft krävde kvinnliga resurscentra över hela Sverige. I mitten av 1990-talet fick de gehör för sina krav och regionala resurscentra samt ett Nationellt Resurscentrum för kvinnor bildades – numera Winnet. Tio år senare fanns omkring hundra regionala och lokala resurscentra för kvinnor. Ulla Herlitz var en drivande kraft.

Under 1993 förbereddes en regionalpolitisk proposition. Börje Hörnlund var arbetsmarknadsminister och regionalpolitiken låg på hans departement. Han kände väl till byarörelsen och det resul-

terade i ett unikt samarbete med Folkrorelserådet kring underlag till propositionen.

– Vi gjorde tvärtom och kom överens om att låta människor runt om i Sverige komma med underlag till propositionen istället för att gå den vanliga vägen, säger Börje Hörnlund.

Folkrorelserådet arrangerade fem regionala möten fördelade över landet tillsammans med Arbetsmarknadsdepartementet. De hade formen av endagsmöten där representanter för byalag, kommuner och länsstyrelser bjöds in för att ge sina synpunkter och perspektiv.

På kvällarna var det underhållning – oftast i en kyrka, där en landsbygdsambasadör underhöll och Börje Hörnlund höll ett tal.

Intresset för mötena var stort och Berit Folkesson som organiserade dem berättar att det var ganska stor samstämmighet kring vad som var viktigast: telenätet, vägar, kommunikationer och posten. De största hindren upplevdes vara byråkra-

”Börje Hörnlund var arbetsmarknadsminister och regionalpolitiken låg på hans bord. Han kände väl till byarörelsen och det resulterade i ett unikt samarbete med Folkrorelserådet kring underlag till propositionen.”

tiska regelsystem och sektorstänk.

Maud Olofsson var politiskt sakkunnig hos Börje Hörnlund och minns att det var stor uppslutning på mötena och att folk var jätteintresserade.

– Det var ett unikt arbetssätt, vi vände ju upp och ner på sättet att arbeta. Mycket av ▶

Hela Sveriges filmfestival

Under perioden 1993–2003 var Folkrorelserådet huvudansvariga för Hela Sveriges filmfestival som visade spelfilmer, kortfilmer, dokumentärer och tv-program, allt på temat den svenska landsbygden och glesbygden. Filmerna kompletterades av seminarier.

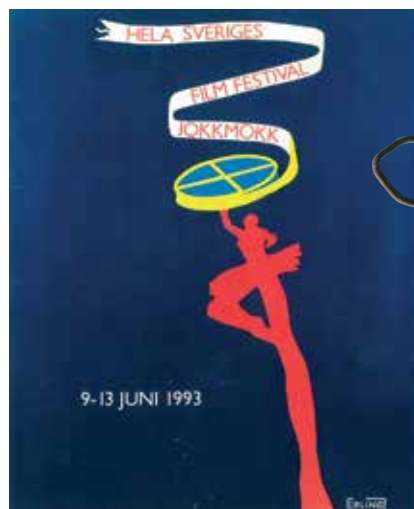
Initiativtagare och ”pappa” till filmfestivalen är dokumentärfilmaren Curt Strömblad. Han fick idén till festivalen under sitt arbete med dokumentärfilmen ”Byn som vägrade dö”, en film om byn Huså i Jämtland.

– Skildringen av landsbygden skiljde sig från hur staden gestaltades. Det fanns få skildringar av landsbygden, och i spelfilmer var landsbygden oftast romantiserad och gammaldags, säger Curt.

Största publiksuccén var en film om bygget av Inlandsbanan som visades på Folkets hus i Storuman.

– Den drog så mycket folk att man fick dubblera föreställningen och föreståndaren sa att så mycket folk hade han inte haft i sin bio sedan 1940-talet, berättar Curt.

Filmfestivalen genomfördes vartannat år, och på följande platser: Jokkmokk, Vetlanda, Jokkmokk, Sala-Heby, Storuman, Gotland och Vännäs.

Omslaget till Jokkmokks filmfestivalkatalog gjordes av den lokala konstnären Erling Johansson.

▷ det vi fick med oss från mötena kom med i propositionen och jag träffade folk i efterhand som läst den och känt igen sina skrivingar. De var glada och kände att vi verkligen lyssnat på dem, säger hon.

När förslaget gick ut på remiss, var hela byarörelsen remissinstans tillsammans med de sedvanliga instanserna.

När den nya regionalpolitiken framåt juni klubbades var den en framgång för byarörelsen. 25 sidor handlade specifikt om landsbygdsutveckling, den lokala nivåns betydelse och samverkan kring översiktsplanering med mera.

Den första katalogen över alla lokala utvecklingsgrupper sammanställs i slutet av kampanjen. Det var ett digert arbete att samla in enkäter från alla grupper, sammanställa dem och trycka katalogen.

I slutet av 1994 fick Folkrorelserådet pengar för att utveckla informationstekniken. Det var starten för Bygdebanken, en

databas med uppgifter om lokala grupper, deras aktiviteter och verksamheter.

Folkrorelserådets första IT-plattform, Bygdenet, öppnades 1996, vilket betyder att man var bland de första att använda nätet för att nå sina medlemmar. Det var viktigt att ligga i framkant och visa att landsbygden också kunde.

Bygdebanken gjorde nytta. Det blev enklare att hitta inspiration och goda exempel och närmare mellan grupperna. Man kunde ta kontakt direkt. Telefonsamtalen med frågor om goda exempel minskade märkbart på kansliet.

Fortfarande, år 2014, ligger bygdebanken kopplad till hemsidan. Tekniken har utvecklats, men innehållet består: en uppslagsbok över de aktiviteter och verksamheter som svenska byalag lägger in på sina egna sidor. Öppen för alla.

1995 går Sverige in i EU och den politik för landsbygden och lokal utveckling som

vuxit fram anpassas till de nya EU-programmen. Hela Sverige ska leva var med och introducerade Leader (Local Development in Rural Areas) i Sverige och Staffan Bond var ordförande i det första nationella Leader-nätverket, numera Landsbygdsnätverket vid Jordbruksverket. Också på europeisk nivå var Folkrorelserådet aktivt och deltog exempelvis i utformningen av det nya Leaderprogrammet Leader+.

1990-talet var decenniet då organisationen gick från att vara en kampanjorganisation till att bli en mer strukturerad organisation.

– Vi arrangerade landsbygdsriksdagar och bjöd in politiker så att de såg vad vi gjorde. Sedan gick vi med landsbygdsriksdagens budskap till regeringen och fick på så sätt en möjlighet att diskutera våra frågor. Så småningom tog vi plats i utredningar och blev en röst att räkna med, säger Benny Jansson. ●

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

”ABF har verksamhet i landets alla kommuner. Utgångspunkten är vår idé om att ABF ska finnas i människors vardag - överallt. Under årens lopp har vi därför utvecklat vårt samarbete med olika lokala rörelser, byalag, lokala kooperativ och organisationer. Vi ska fortsätta att utveckla detta samarbete. Därför är vi också medlemmar i Hela Sverige ska leva!”

Tack ABF för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

”I Ekobanken möts sparare som vill att deras pengar ska förvaltas mer transparent och ansvarsfullt och de som driver verksamhet med ekologiska, sociala eller kulturella mer värden. Genom bankens utlåning byggs det hållbara samhället. Precis i linje med vad Hela Sverige ska Leva strävar efter.”

Ekobanken
ekologiskt - socialt - kulturellt

Tack Ekobanken
för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

”Sveriges Hembygdsförbund samlar en av Sveriges största folkrörelser med 2 000 hembygdsföreningar och 450 000 medlemmar. Vi är övertygade om att ett djupare engagemang kring hembygden har stor betydelse för en hållbar samhällsutveckling.”

*Birger Svanström, ordförande
Sveriges Hembygdsförbund*

Tack Sveriges Hembygdsförbund
för sponsorsbidraget.

Medlemmarna i Hållbara bygder del två samlade i Sättra Brunn för stormöte 2008.

Framåt på 2000-talet

När Folkrorelserådet går in i 2000-talet är det som en betydligt mer stadgad organisation. Entusiasmen finns dock kvar från de tidiga åren. Traditionen med människor från alla delar av Sverige som kommer och går, fortsätter, liksom mötena på okonventionella tider. Kansliet ser sig gärna som en samlingspunkt dit landsbygdsbor från när och fjärran är välkomna.

År 2001 antar Folkrorelserådets styrelse ett förslag till framtida inriktning av organisationen som innebär att kansliet mer renodlat ska ägna sig åt opinionsbildande arbete. En konsekvens av förslaget är personalförändringar på kansliet. Dessa förändringar inleddes år 2002, men fungerade inte som tänkt och året blev ett av de mest turbulenta i organisationens historia. Ordförande Bo Dockered och

verksamhetschefen Lisa Lennskog avgick. Vice ordförande Ann-Kristine Johansson fick ta över med hjälp av en ny verksamhetschef, Mats Dahlström. Folkrorelserådets ekonomi blev hårt ansträngd och den nya ordföranden, Åke Edin som valdes senare samma år, fick ägna en del tid åt att återställa ekonomin och förtroendet för organisationen.

År 2004 var det dags för de lokala grupperna att sätta sig ner och diskutera målen för det lokala arbetet, vilken roll som de ville ha i samhället och hur man ska nå dit man ville. Det gjorde de i projektet Rådslaget – ett steg till, som lanserades på Landsbygdsriksdagen i Ystad 2004. Grupparbetena pågick fram till nästa landsbygdsriksdag i Sjuhärad då en del av riksdagen användes till Rådslaget. När riksdagen var slut hade närmare 500 grupper, länsbygderråd och kommunbygderråd lämnat syn-

”På Landsbygdsriksdagen i Sjuhärad, två år senare, avslutas arbetet med Rådslaget. Nära 500 grupper, länsbygderråd och kommunbygderråd har då lämnat synpunkter på hur vår rörelse bäst kan utvecklas.”

- ▷ punkter på vår rörelse och det bildade underlag till programmet Byarörelsen 2007–2012.

Det nya seklet går i projektens tid. Det är så samhällsutvecklingen ser ut och Folk-rörelserådet är en del av den. Att driva projekt inom viktiga områden gör också att organisationen kan svara upp mot de krav som de lokala grupperna ställer. Projektverksamheten blir bred, men vissa frågor får mer tyngd på grund av deras aktualitet.

Hållbara bygder gav mersmak

Hållbara bygder var ett projekt som låg rätt i tiden och som växte i betydelse. Projektet startade år 2003 och var ett pilotprojekt med 14 bygder från Kalix kustbygd i norr till Västra Torup i syd. Alla bygderna hade olika förutsättningar och målet var att med hjälp av de naturgivna och förnyelsebara resurserna, utveckla sitt område till just – hållbara bygder.

Projektet pågick fram till och med maj 2006 och bygdernas arbete gav många erfarenheter och goda exempel inom så vitt skilda områden som lokal förvaltning, lokal vidareförädling, förnybar energi och turism.

– Med Hållbara bygder var vi på offensiven. Vi pekade på möjligheter att bygga hållbart, både ekonomiskt, ekologiskt och socialt, med landsbygden i täten, säger verksamhetschef Staffan Bond.

Projektet var framgångsrikt och en fortsättning efterfrågades. När Hållbara bygder del två sjösattes år 2007 hade det en tydlig fokus på klimat, energi och miljö. I den andra omgången deltog 25 bygder som under ett år arbetade konkret med hållbar lokal utveckling. Arbetet skedde i nära samarbete med Centrum för biologisk mångfald, Naturskyddsföreningen, LRF och Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

Intresset för miljö- och klimatfrågorna ökade starkt under den här perioden och det fanns både intresse och behov av kunskaper inom området. Landsbygden borde gå i täten och skapa en folkrörelse för ett mer miljövänligt samhälle – det är här som resurserna för ett hållbart samhälle finns.

Ett brittiskt nätverk, Transition Network, som etablerat sig i Storbritannien, började spridas till andra länder. Deras värderingar överensstämde med våra och deras grundläggande budskap var mycket enkelt: börja arbeta med omställningsarbete där du befinner dig, avgränsa gruppen som det passar bäst och gör det som intresserar er.

År 2009 skrev Hela Sverige ska leva kontrakt med Transition Network för att bli huvudman för rörelsen i Sverige. Det innebär att vi jobbade för att sprida kunskapen om sättet att arbeta genom information och utbildning och stöttar de omställningsgrupper som bildas. Detta arbete har pågått kontinuerligt sedan vi skrev kontrakt och mycket har hänt. Bland annat anordnas Framtidsveckor på omställningsteman på

många håll i Sverige. Antalet omställningsgrupper är cirka 150 och ett nytt omställningsnätverk har bildats för grupper som vill stötta varandra och utbyta erfarenheter och idéer.

Vid mitten av 00-talet beslutade regeringen om kraftigt ökad vindkraftsutbyggnad. Det blev en viktig fråga för Folk-rörelserådet – utbyggnaden skulle ju ske på landsbygden, vilket påverkar livsmiljön för dem som bor i närheten. Tillsammans med vindkraftens intressenter arbetade Folk-rörelserådet fram en modell med nationella rekommendationer, om delägarskap, inflytande och ekonomisk ersättning. I november 2010 kunde vi tillsammans med våra samarbetspartners presentera denna modell. Det är en modell som fortfarande används.

Vi blir riksorganisation

Vintern 2005 drog stormen Gudrun genom Sverige, en av de värsta stormar som landet upplevt. Människor blev utan telefon och el under flera veckor och läget var ohållbart. Tillsammans med andra organisationer uppmärksammade Folk-rörelserådet sårbarheten i vårt samhälle och problemet med de bristfälligt underhållna ledningsnäten för el och tele på landsbygden. På en välbesökt konferens i Alvesta, arrangerad av Hela Sverige ska leva Kronobergs län i januari 2006, lovade dåvarande infrastrukturminister Ulrica Messing att lagstifta om avbrottsersättning för dem som blir av med telefonförbindelsen.

– Den lagstiftningen ledde till att man började markförlägga ledningar i betydligt större utsträckning. Det blev för dyrt med ersättningen, kommenterar dåvarande vice ordförande Eva Johansson.

Projektet Rådslaget fick konsekvenser i organisationens stadgar. På årsmötet 2007 klubbades ett förslag som innebar att Folk-rörelserådet Hela Sverige ska leva blev Riksorganisationen Hela Sverige ska leva. I och med ändringen blev det tydligt att vår viktigaste roll är det lokala utvecklingsarbetet. Från och med nu är lokala utvecklingsgrupper medlemmar i riksorganisationen, något de inte formellt varit tidigare.

Landsbygdspolitiskt program år 2000

På landsbygdsriksdagen i Östersund, år 2000, klubbades Folk-rörelserådets första politiska handlingsprogram. Programmet hade då processats ett år och både lokala grupper och länsbygderåd hade möjlighet att medverka. Bakgrunden var missnöje med landsbygdspolitiken. ”Det räcker inte att det sjuder av aktiviteter i bygderna om inte det finns ett politiskt stöd för det lokala engagemanget”, konstaterar Hela Sverige ska levas nyhetsblad i februari året innan.

Hela Sverige ska levas första nyhetsblad kom i september 1990. Fortfarande idag kommer tidningen ut, nu fem gånger om året. Och självklart är prenumerationen kostnadsfri. info@helasverige.se

Vid samma årsmöte blev det byte på ordförandeplatsen. Karl-Erik Nilsson valdes till ordförande och Inez Abrahamzon, till vice. Ett av deras beslut det första året var att jobba aktivt med jämställdhet – Hela Sverige ska leva ska bli Sveriges mest jämställda organisation, slog de fast. Bland delmålen fanns att kvinnor och män ska vara representerade med minst 40 procent i styrelser på central och länsnivå och att alla styr-dokument ska jämställdhetssäkras.

År 2011 tog årsmötet beslut om att riksorganisationen i fortsättningen ska ha två ordförande, en kvinna och en man.

Nära knutet till jämställdhetsarbetet är kvinnors villkor på landsbygden, ett område som funnits med sedan Hela Sverige ska leva bildades. I slutet av 2008 startades ett stort projekt med namnet Kvinnors företagande på landsbygden. Det handlade bland annat om att synliggöra kvinnor – i utbildningen Himlarand fick deltagarna exempelvis skaffa sig kunskaper om starka kvinnor i hembygden, i delprojektet Kvinnors skrivbyrå samlade deltagarna in berättelser om kvinnors liv från mitten av 1900-talet för att öka historiekunskaperna. Kvinnors företagande och entreprenörskap kartlades också. Det visade bland annat att fler ansökningar från kvinnor än män fick avslag i nationella program och EU-program.

Att göra en lokal plan är grunden för allt utvecklingsarbete och 2008 drog Hela Sverige

Omställningshandboken "Sverige ställer om" har metoder och inspiration för omställningsinitiativ. Del ett och del två har sålts i cirka 10 000 exemplar.

ska leva igång en ambitiös satsning på lokal planering. Parollen var "En plan i varje by". Riktigt så blev det inte, men en inventering år 2011 visade att 500 nya planer skrivits eller reviderats. Lokal planering är fortfarande en viktig uppgift för byarörelsen.

Servicepunkter blir ett begrepp

Hela Sverige ska levas allra första projekt, år 1990, var inriktat på ungdomarnas engagemang i utvecklingen på landsbygden. Lokal planering följdes av projektet Landsbygd 2.0, ett planeringsverktyg som säkrar att alla i bygden gör sin stämma hörd – och då framför allt ungdomarna. Landsbygd 2.0 var ett framgångsrikt projekt som fick sin fortsättning i Landsbygd 2.1 – skarpt läge. Denna ungdomssatsning avslutas år 2014, men kommer att fortsätta i nätverket #ungapålandsbygden. Projektet har drivits tillsammans med 4H, Vi unga och U-land. I den första projektomgången deltog även Naturbruksskolornas förening och Jordbrukarungdomens förbund.

Hösten 2007 startades utredningen Lokal service i samverkan där Folkhälsoinstitutet fått lämna tilläggsdirektiv och tagit mycket aktiv del. En av utredningens förslag var att inrätta servicepunkter på landsbygden. När utredningen var klar år 2009 drev vi på för att förslagen skulle genomföras, men tyvärr blev det inte mycket verkstad till att börja med. Däremot fanns pengar att söka ▶

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"Vi är med i 'Hela Sverige ska leva' för att det bidrar till en breddning av vårt nätverk och idéer, samt ger oss möjligheter till vidare utveckling. Vi samarbetar kring vår årliga 'Green Planet Week' som nu växt till ett av Sveriges största arrangemang kring klimatfrågorna."

Stefan Degerlund,
Ordförande Global Kunskap

Global Kunskap

Tack Global Kunskap för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"Vi tillhör familjen "Hela Sverige ska leva", och verkar för att fastighetsbeskattningen på vattenkraften som idag går direkt till staten, skall tillföras de regioner och kommuner där värdena uppstår."

Tack Sveriges Vattenkraftskommuner för sponsorsbidraget.

- ▷ hos Tillväxtverket för försöksverksamhet med servicepunkter och Hela Sverige ska leva sökte och fick projektpengar.

Hela Sverige ska leva startade projektet Lokala hållbara servicelösningar där ett femtontal bygder från hela Sverige deltog. Deras uppdrag var att fundera ut vilken typ av service som vore mest betydelsefull på deras orter och sedan förverkliga dem med hjälp av kommun och myndigheter. När projektet avslutades i september 2011 var sju servicepunkter etablerade. En inventering våren 2014 visade att det då fanns 50 servicepunkter i Sverige. Siffran har stigit sedan dess.

Service är också att kunna tanka bilen utan allt för mycket besvär. På en drivmedelskonferens våren 2008 arrangerad av länsbygderådet i Värmland och Landsbygdsnätverket, konstateras att antalet drivmedelsmackor på landsbygden minskar snabbt. Via projekt i samarbete med Småkom, leder den insikten så småningom till att nätverket Bymacken startades, ett samarbete mellan små landsbygdsackor om exempelvis inköp, logistik, med mera. Konceptet sjösattes i Värmland först, men har sedan spridit sig till andra län.

Samarbete kring bredband

Bredband har varit en viktig fråga under många år. Den digitala tekniken är extra betydelsefull på landsbygden i och med att den kortar avstånden. Hela Sverige ska leva har drivit kraven om bredband till varje by och vikten av att inrätta en supportfunktion på nationell nivå för fiberföreningar. Organisationen har haft ett nära samarbete med Post- och Telestyrelsen och Bredbandsforum samt deltagit i flera av deras centrala arbetsgrupper. De å sin sida har varit med på Hela Sverige ska levas föreningsmöten, ordförandekonferenser med mera.

I projektet Små skolor i utveckling, som Hela Sverige ska leva drivit i samarbete med bland andra Skärgårdarnas riksförbund, har den digitala tekniken varit central – att undersöka hur den kan användas för att utveckla pedagogiken i de

små byskolorna. En viktig slutsats i projektet är att lagen om fjärrundervisning måste ändras så att alla elever – även de i glesbygden – har möjlighet till bra undervisning. Nästa steg är att marknadsföra de små skolornas potential och fördelar, till exempel att små skolenheter har högre igenkänning och större förutsägbarhet och därmed orsakar mindre stress hos eleverna.

Under 1990-talet drev Hela Sverige ska leva ett ALU-projekt som syftade till arbetslivsintroduktion och sysselsättning. På 2000-talet heter motsvarande projekt FAS 3 Kompetenta anordnare och även nu handlar det om sysselsättning för långtidsarbetslösa. Hela Sverige ska leva anordnade tillsammans med Arbetsförmedlingen, Coompanion och Civilförsvärsförbundet ett kompetensutvecklingsprojekt för föreningar som erbjuder sysselsättning för personer inom FAS 3.

Finansieringsfrågorna växer

Under 00-talet blir orden entreprenörskap, lokal finansiering och lokal ekonomi allt viktigare ord i byarörelsens vokabulär.

– Det har med utveckling och mognad att göra. Många grupper tar på sig allt tyngre och mer komplicerade uppgifter som kräver finansiering av olika slag, säger Staffan Bond.

Lokalekonomidagarna var ett av svaren på detta behov: en kunskaps- och erfarenhetskonferens som samlar praktiker, forskare, politiker och tjänstemän på alla nivåer. Initiativtagare var Ekobanken, JAK medlemsbank och Hela Sverige ska leva. Första konferensen ägde rum år 2003 i Växjö och blev så populär att konferensen sedan dess genomförts varje år.

Hela Sverige ska leva gav ut en skriftserie med tio goda exempel inom olika områden. Två av "bästsäljarna" var ämnesområdena Vi stöttar småföretagande och Vi ordnar lokal finansiering. Finansieringsskriften trycktes i hela tre omgångar. En handbok i lokal finansiering har också getts ut. Landsbygdsnätverket finansierade utvecklingen av Praktikernätverket där

Vi gav ut en skriftserie med tio goda exempel inom olika områden. Det blev sammanlagt 18 skrifter. Här ovan är två av de mest populära.

Landsbygdspolitiskt program år 2014

På Landsbygdsriksdagen i Gävleborgs län 2014 grupperbetade deltagarna en hel dag kring frågor om landsbygdens utveckling. Många länsbygderåd hade under hösten och vintern 2013 genomfört liknande processer på länsnivå och resultatet från dessa och landsbygdsriksdagen bildade underlag för ett nytt landsbygdspolitiskt program.

Hela Sverige ska leva var en aktiv part. Praktikernätverket arbetar med kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte om finansieringslösningar för den lokala ekonomin.

Nästa steg har varit att starta lokala mikrofonder tillsammans med Ekobanken, Coompanion och JAK Medlemsbank. En mikrofond ska kunna hjälpa till med kapitalförsörjning genom att ge garantier för lån i bank, men också genom att investera i till exempel medlemsinsatser, aktiekapital och mikrolån.

Hösten 2014 fanns sju regionala mikrofonder i Sverige och de första stegen till etablering är tagna i nästan alla övriga län.

– Siktet är inställt på en nationell struktur för mikrofinansiering för den sociala ekonomin och lokal utveckling, som komplement till Almis verksamhet, säger Ulla Herlitz, vd Mikrofonden Sverige. ●

Bymacken är en sammanslutning av oberoende landsbygdsmackar som köper in drivmedel och teknisk utrustning i samverkan. Tanken är också att med den gemensamma loggan marknadsföra sig som en kedja.

Ett stort tack till alla er som ställt upp på intervju och svarat på frågor!

- Inez Abrahamzon
- Staffan Bond
- Åke Edin
- Claes Elmstedt
- Mats Fack
- Berit Folkesson
- Ulla Herlitz
- Börje Hörnlund
- Benny Jansson
- Eva Johansson
- Ingemar Mundebo
- Karl-Erik Nilsson
- Maud Olofsson
- Marit Paulsen
- Thage G Peterson
- Barbro Svensson
- Ulrik Strömberg
- Kristina Lejdström

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"Sverige är större än storstan. Även om LRF:s medlemmar är olika finns det en sak som våra hjärtan alltid klappar för – landsbygden. Inte så konstigt, för det är ju här vi har våra jobb, företag och liv. För oss är det viktigt att det finns samma möjlighet att leva och driva lönsamma företag i HELA landet."

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

Tack Lantbrukarnas Riksförbund för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"Hela Jägarsverige ska leva! Från norr till söder, från hav till fjäll. Överallt finns medlemmarna i Svenska Jägareförbundet.

Viltförvaltningen i Sverige blir allt mer regionaliserad, vilket kräver att det finns jägare som gör jobbet – i landets alla delar. Då måste det finnas förutsättningar för att Hela Sverige ska leva."

Svenska Jägareförbundet

Tack Svenska Jägareförbundet för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"Winnet Sverige har via regeringsbeslut ett driftsbidrag för att förmedla och sprida kunskap för ett samhälle på lika villkor där kvinnor deltar i samhällsutvecklingen för en jämställd tillväxt. Genom vårt och våra medlemmars arbete bidrar vi till en landsbygdsutveckling på lika villkor!"

WINNET
SVERIGE

Tack Winnet Sverige för sponsorsbidraget.

Vi var med!

År 1994 trycktes boken "En resa i bygdeutveckling", skriven av Nilla Johansson, dåvarande informatör på Folkrorelserådet. I boken som blev mycket efterfrågad, berättar tio lokala grupper om sin verksamhet. Vi ställde följande frågor till tre av dem:

- 1 Vad är det viktigaste som hänt sedan kampanjen 1987–1989?
- 2 Vilka frågor är de viktigaste framöver för landsbygden?

Mary Bäck, Äppelbo gemenskap som bildades 1992, Vansbro kommun. Bildade kooperativ 1993 för att driva vandrarhem, servering, försäljning av second hand och hantverk, ungdomsgård och turistservice. Därefter utökad med biblioteksservice, digital servicepunkt, natur- och sagostig med mera.

1 – Att man har lyckats inspirera och ge stöd så att så pass många utvecklingsgrupper har växt fram. Länsbygderåden var ett viktigt initiativ, att man organiserade sig regionalt. Det hade inte hänt om inte Folkrorelserådet hade funnits. Landsbygdsriksdagarna likaså, har varit ett riktigt lyft för dem som jobbar ute i landet med de här frågorna.

2 – Omställning till det hållbara Sverige. Arbetet är påbörjat, men det finns mycket att göra. Demokrati och lokal ekonomi är sådant jag tänker på. Här behövs också Hela Sverige ska leva som en påfösare. Det var gott om fina ord i valrörelsen, men nu gäller det att gå från ord till handling.

Ulf Enback, Masugnsbyns hembygdsförening som driver liknande frågor som den nedlagda intresseföreningen. Kiruna kommun. Ordnar midsommarfirande, surströmmingsfest, sångkvällar och liknande.

1 – Inte sett någon förbättring. De stora frågorna är alltid mest intressanta för makthavarna. Det lokala perspektivet väger lätt i jämförelse. Vi har egentligen ingen samhällsservice kvar i byn, både skolan och affären är borta. I byn bor det övervägande pensionärer.

2 – Viktigt är att arbeta för att kommunen värnar om sina medborgare. Kanske är det stadsflytten i Kiruna som pågår som gör att det blir extra dåligt just nu här i Kiruna, men jag tror att det är ett allmänt problem att kommunerna inte ställer upp för byarna. Vår viktigaste uppgift som byalag är att hålla igång byn. Att visa att någon tänker på dem och att någon kallar på dem.

Bertil Jönsson, Tjörnarps sockengille som bildades år 1965, Höörs kommun. Satsar på friluftsturism med vandringsleder, maratonlopp, arbetslivsmuseum.

1 – Det är mer folk som bor ute i bygderna nu. Tror att kampanjen var en bra start för det. Vi i Tjörnarps sockengille fick mycket i samband med kampanjen, bland annat bostadsbygge och ökad service. Det viktigaste som hänt för oss lokalt, är att vi precis färdigställt fem vandringsleder som nu är ihopkopplade med Skåneleden och att vi får tågstopp igen i Tjörnarps sockengille i december.

2 – Det viktigaste är att man arbetar så att det finns förutsättningar för att bo och leva på landsbygden.

Jag ser positivt på framtiden. Turism och friluftsliv tror jag blir en ny näring på landsbygden. Hotet jag kan se är att det blir allt svårare att engagera folk ideellt. ●

”

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

”Studieförbundet bedriver folkbildning i hela landet, inom musik, omställning, natur och många fler områden. Tillsammans med Hela Sverige ska leva får vi ännu mer att hända – i hela Sverige.”

Studieförbundet

Tack Studieförbundet för sponsorsbidraget.

En riksdag för landsbygden

Hela Sverige ska leva har anordnat landsbygdsriksdagar sedan organisationen bildades. Här samtalar landsbygdsutvecklare på lokal nivå med beslutsfattare på högsta nivå.

Landsbygdsriksdagarna fyller många funktioner. Hit kommer "alla", det vill säga landsbygdsutvecklare på alla nivåer, politiker, tjänstemän, ministrar och forskare i alla åldrar. Riksdagen är en mötesplats för nya idéer och kunskaper, men också ett evenemang för att ha trevligt tillsammans.

Basen är ändå politiken, vilket är det som ger riksdagen tyngd. Här fattas gemensamma beslut som lyfter fram våra budskap till omvärlden och här bestäms riktlinjer för Hela Sverige ska levas verksamhet.

Intresset har växt

Den första landsbygdsriksdagen, i Umeå 1989, organiserades ungefär som Sveriges riksdag. Deltagarna diskuterade ämnen i utskott, skrev formella yrkanden som sedan klubbades i plenum. Besluten från landsbygdsriksdagen lämnades över till riksdag, regering och myndigheter.

Detta bildade mönster för landsbygdsriksdagarna i Växjö år 1994 och Avesta-Hedemora år 1996 liksom många av de kommande landsbygdsriksdagarna.

Linköpings landsbygdsriksdag, år 1998, ledde till det mest ambitiösa spridningsarbetet i riksdagarnas historia. Regeringen, riksdagen, länsstyrelser, kommuner, landsting och berörda verk, cirka 1 000 mottagare, fick beslutsmaterialet. Mottagarna uppmanades att svara på vilka åtgärder de tänkte vidta. 300 svar kom in.

Intresset för att delta i landsbygdsriksdagen har växt med tiden och antalet deltagare har ökat. Att följa upp alla krav som ställts blev allt mer svårhanterligt och Folkrorelserådets kansli dignade. På Landsbygdsriks-

dagen i Östersund introducerades bland annat levande verkstad där deltagarna exempelvis fick måla upp sin framtidsvision med penslar och färg.

Då tog också ungdomarna plats på ett nytt sätt. Deras inspel fördes in i Folkrorelserådets första egna landsbygdspolitiska program som klubbades i Östersund.

Rekord i antal deltagare har Landsbygdsriksdagen i Piteå, år 2002, med hela 1 270 deltagare.

I dagens landsbygdsriksdagar är länsbyggeråden en viktig part. De delar arrangörskapet och drar ett stort lass i det lokala arbetet. Detta sätt att arbeta introducerades i och med Landsbygdsriksdagen i Ystad, år 2004, där Skånes lokala utvecklingsgrupper, SLUG, gick i spetsen.

Praktisk politik

Under två landsbygdsriksdagar har deltagarna närmast arbetat med praktisk politik. I Sjuhärad, år 2006, handlade några av heldagsseminarierna om att ge förslag till den av regeringen tillsatta landsbygdsutredningen. I Lycksele, år 2008, handlade många av seminarierna om att ge underlag till regeringskansliets kommande strategi, "Landsbygd – framtidslandet".

Den allra första landsbygdsriksdagen i Umeå. Ingemar Mundebo sitter tredje från vänster. Foto: Hela Sverige ska leva

De senare landsbygdsriksdagarna, i Sunne år 2010 och Blekinge år 2012, har allt mer utvecklats till ett forum för samtal, seminarier och inspiration. Landsbygdsriksdagen i Gävleborgs län, år 2014, innebär ett trenderbrott. Här ägnades hela lördagen åt gruppdiskussioner om vad som behövs för en levande landsbygd. Denna diskussion hade föregåtts av likadana diskussioner på länsnivå under hösten och vintern. Precis som när det begav sig i slutet av 1980-talet.

Det internationella deltagandet har alltid varit en viktig del av landsbygdsriksdagarna. Mer om det på sidan om internationellt samarbete. ●

Hela Europa ska leva!

Hela Sverige ska levas fönster har alltid varit vidöppet mot omvärlden. Samverkan karaktäriserar byarörelsen – även över nationsgränserna. Impulser utifrån är viktiga och att hjälpa andra har varit självklart. Men angeläget har också varit att tillsammans med andra bli starka, göra landsbygdens röst hörd och påverka politiken.

Redan under kampanjen fanns omfattande internationella kontakter och inspirationen till att forma den svenska byarörelsen kom ursprungligen från Finland. Tidigt startade ett nordiskt samarbete mellan liknande organisationer i alla de nordiska länderna som utvecklades till föreningen Hela Norden ska leva!

Vårt sätt att organisera en vildvuxen, men demokratisk byarörelse har kommit att bli en förebild för många andra länder. Vi har inspirerat Estland, liksom andra länder i Öst- och Centraleuropa, exempelvis Slovakien och Ungern.

Det gäller också våra landsbygdsriksdagar som, fränsett de allra första, alltid haft ett påtagligt internationellt inslag. Redan vid Landsbygdsriksdagen i Östersund år 2000 hade vi banderoller med texten Hela Europa ska leva på flera språk.

Ett aktuellt exempel, där vi hjälpt till, är Skottlands första landsbygdsriksdag, som hölls i november i år.

Vi har tagit initiativ till att bilda flera europeiska nätverk; Partnership for Rural Europe, Prepare, som arbetar mycket aktivt i Öst- och Centraleuropa, och European Rural Community Alliance, ERCA, som hjälper fram och samlar byarörelserna i hela Europa. Hela Sverige ska leva påverkar politiken genom att delta i EU-kommittéer och arbetsgrupper, direkt eller indirekt, genom våra europeiska nätverk.

Tillsammans med dessa båda europeiska nätverk och främst Finlands byarörelse, SYTY, arrangerade vi den första europeiska landsbygdsriksdagen i Bryssel hösten 2013. Den genomfördes i samarbete med europeiska parlamentsledamöter och EU: s ekonomiska och sociala kommitté, EESC. Förberedelserna för nästa ERP, European Rural Parliament, hösten 2015 har startat, och där finns även European Leader Association for Rural Development, Elard, med som arrangerar.

– Ska vi få till stånd en framgångsrik politik för landsbygden och lokal utveckling i hela Europa krävs en enad och stark europeisk byarörelse som gör sin röst hörd i maktens korridorer i Bryssel, säger Staffan Nilsson, ordförande Hela Sverige ska leva. ●

Den första europeiska landsbygdsriksdagen i Bryssel med deltagare från fler än 30 länder.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

”Engagemang är avgörande för lokal utveckling. Därför är vi med och bidrar till att inspirera, skapa verktyg och stödfunktioner som ökar möjligheterna att förverkliga idéer och drömmar. Med vår kompetens, vårt nätverk och god lokalkännedom kan vi hjälpa till att göra föreningsarbetet roligare, effektivare och mer framgångsrikt.”

Tack Studieförbundet Vuxenskolan för sponsorsbidraget.

Vinnare genom åren

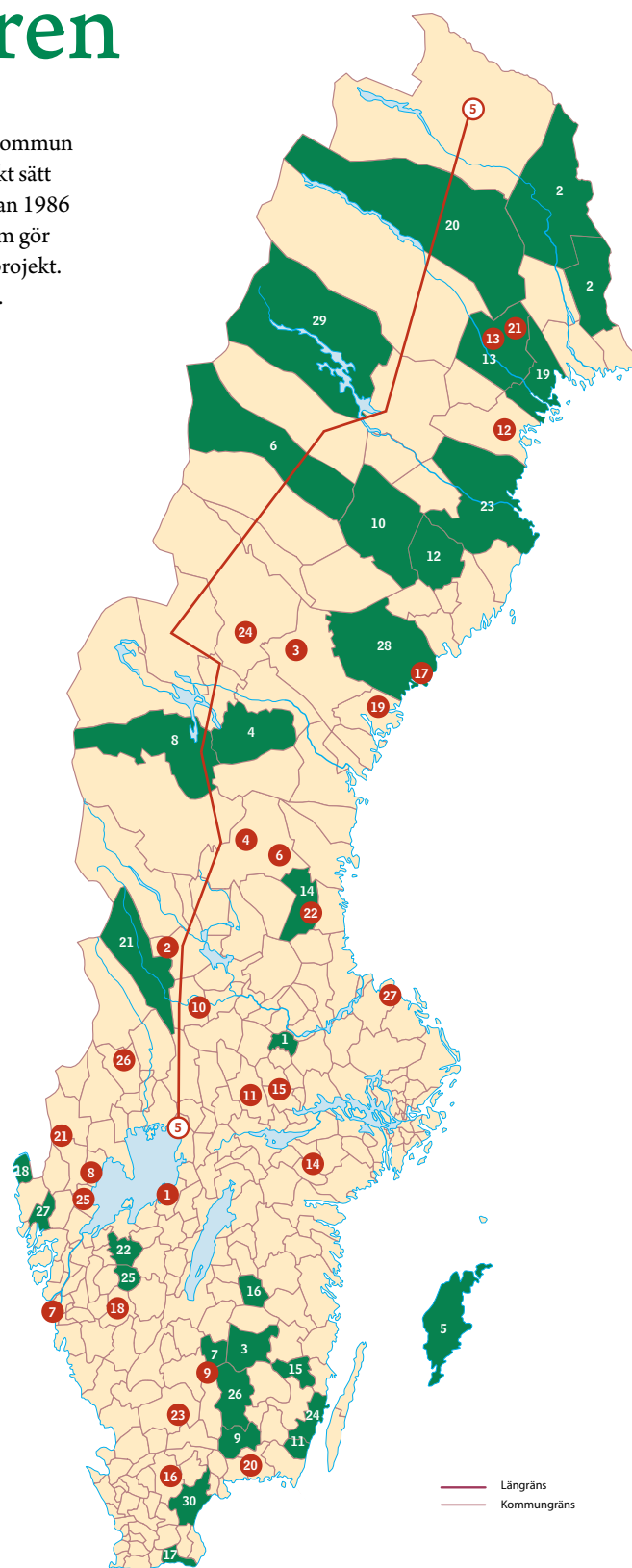
Svenska Sällskapet för landsbygdsutveckling instiftade utmärkelsen Årets kommun och den går sedan dess till en kommun som på ett medvetet och systematiskt sätt arbetar så att landsbygden eller skärgården i kommunen kan utvecklas. Sedan 1986 delas utmärkelsen också ut till Årets lokala utvecklingsgrupp – en grupp som gör ett bra utvecklingsarbete och som arbetar med spännande och intressanta projekt. År 1993 blev sällskapet en utmärkelsekommitté inom Hela Sverige ska leva. Utmärkelsen delas ut på Hela Sverige ska levas höstmöte.

Årets kommun

- 1 1984 Norberg
- 2 1985 Pajala och Övertorneå
- 3 1986 Vetlanda
- 4 1987 Bräcke
- 5 1988 Gotland
- 6 1989 Storuman
- 7 1990 Sävsjö
- 8 1991 Berg
- 9 1992 Tingsryd
- 10 1993 Lycksele
- 11 1994 Torsås
- 12 1995 Vindeln
- 13 1996 Boden
- 14 1997 Bollnäs
- 15 1998 Högsby
- 16 1999 Ydre
- 17 2000 Ystad
- 18 2001 Strömstad
- 19 2002 Luleå
- 20 2004 Gällivare
- 21 2005 Malung
- 22 2006 Vara
- 23 2007 Skellefteå
- 24 2008 Kalmar
- 25 2009 Herrljunga
- 26 2010 Växjö
- 27 2011 Munkedal
- 28 2012 Örnsköldsvik
- 29 2013 Arjeplog
- 30 2014 Kristianstad

Årets lokala grupp

- 1 1986 Torsö
- 2 1987 Venjan
- 3 1988 Junsele
- 4 1989–90 Kårböle
- 5 1991 Inlandskommunernas ekonomiska förening
- 6 1992 Järvsölyftet
- 7 1993 Vrångö på gång
- 8 1994 Ånimskog byalag
- 9 1995 Hultsjöbygden
- 10 1996–97 Äppelbo gemenskap
- 11 1998 Liv i Ramberg
- 12 1999 Sikfors intresseförening
- 13 2000 Bykraft Harads
- 14 2001 Björkviks bygdekommitté
- 15 2002 Framtid för Virsbo
- 16 2003 Byalaget Västra Torup
- 17 2004 Grundsunda framtidsgrupp
- 18 2005 Kinnarumma byalag
- 19 2006 Docksta bordtennisklubb
- 20 2007 Bygd i Samverkan – Bräkne Hoby
- 21 2008 Råek – Råneälvdalsrådet i Gunnarsbyns församling ekonomisk förening.
- 22 2009 Hanebo Framtid
- 23 2010 Agunnaryd Sockenråd
- 24 2011 Fjällsjö Framtid
- 25 2012 Dalskogs Tennisklubb
- 26 2013 Ransbysätter
- 27 2014 Idé- och utvecklingsgruppen Karlholm – Västland

Nya stigar väntar

Vi har blickat 25 år tillbaka i tiden och följt Hela Sverige ska levas historia – men vi har också en spännande framtid att

planera för! Under Landsbygdsriksdagen i Sandviken 2014 satt alla deltagare med i en stor process för att diskutera de frågor de tyckte var allra viktigast för rörelsen just nu. Resultatet blev ett landsbygdspolitiskt program med uppmaningar och konkreta förslag till politikerna om vad vi tycker att de borde genomföra för att vår landsbygd ska blomma.

Här finns förslag på hur det ideella samhället ska bli mer delaktigt i processer för att stödja nya svenskar och uppmuntra ungas organisering. Hur kan vi nå ett hållbart samhälle? Det har vi tankar om! Att skapa möjligheter för kultur och innovativa servicelösningar tycker vår rörelse är viktiga framtidsfrågor.

– Demokratifrågan är en hjärtefråga för mig. De vi företräder vill ju aktivt påverka samhällsutvecklingen och hitta sätt att samverka med politiken. Det är jätteviktigt att synliggöra byarörelsen så att den faktiskt ses som en resurs, en partner i samhällsbygget, säger vår ena ordförande Åse Blombäck.

Hon arbetar mycket med att utveckla servicen på landsbygden och sitter bland annat med i en statlig utredning om behovet av service.

Samtal med politiker

I takt med att servicen har flyttat längre bort från människor, så har fler människor flyttat efter. Men det är inte hållbart att fortsätta bygga ut stora städer för miljarder kronor – staden klarar sig inte utan landsbygden. De människor som vill bo på landet måste få förutsättningar för att göra det, säger hon.

– Bland annat är bredbandsutbyggnad en förutsättning för att unga ska vilja stanna

Åse Blombäck.

kvar på landsbygden – alla former av internetanvändning är självklart för unga idag, menar hon.

Att sitta med i utredningen, möta politiker på alla nivåer och delta i diskussioner med landsbygdsnätverket i riksdagen, tillhör Åse Blombäck och vår andra ordförande, Staffan Nilssons, uppgifter.

– I dessa möten företräder vi lokalsamhället och det handlar om att få in lokalsamhället i utredningar och andra politiska processer, säger Åse Blombäck.

– Att skapa relationer till politiker och prata direkt med dem, öga mot öga, är ett konstruktivt sätt att öka förståelsen för båda sidor och en chans att på ett personligt

sätt kunna förklara vilka behov som finns på landsbygden, menar Staffan Nilsson.

Det finns ingen enkel väg framåt. Utvecklingen av landsbygden handlar om att utveckla helheten, inte om att göra enstaka punktinsatser. Och att detta tänk är grundat i byarörelsen visade sig tydligt under landsbygdsriksdagen i Sandviken: Det landsbygdspolitiska programmet spänner verkligen över en stor mängd områden. Här finns förslag på mikrofinansiering för småföretag, liksom utvecklade idéer om ersättning för de naturresurser som landsbygden bidrar med, men som kan göra stora ingrepp i den lokala miljön. Distansundervisning i små skolor ska tillåtas i alla årskurser och i

Staffan Nilsson.

alla ämnen, och lokala lösningar ska skapa en användarvänlig kollektivtrafik.

Åse Blombäck och Staffan Nilsson slår också ett slag för solidariteten. Att nya människor ska välkomnas på landsbygden, där det finns plats för alla och en vilja att arbeta för bygdens utveckling.

Det ska ske genom samspel mellan myndigheter och lokalsamhället, menar Åse.

Hur ser ni på vårt arbete i ett längre perspektiv? Vilka frågor kommer placeras högt på vår dagordning?

– Jag tror att miljö- och klimatfrågorna kommer att bli extra viktiga. Frågor som till exempel handlar om energi och matproduktion i hållbara bygder kommer att bli ännu större för oss. Vi har ju arbetat med detta under många år, men jag tror att betydelsen kommer att växa – och jag tror att det är frågor som kommer att inträffa snart, säger Åse.

– Det internationella samarbetet är en viktig del i detta. Vi måste stärka arbetet över landsgränserna för att skapa en större kraft bakom utvecklingen framåt. Här kommer den europeiska landsbygdsriksdagen att spela en stor roll, säger Staffan.

Hur kommer vi förändras som rörelse, då?

– Vi är en rörelse som vuxit under många år, och som haft som en viktig uppgift att kratta manegen för olika utvecklingsprocesser. I framtiden kommer vi kanske att bli ett forum som ger möjlighet för en stor mängd aktiviteter att växa fram, även om vi som organisation inte kommer stå som "ägare" till dessa i slutändan, säger Åse.

– Samtidigt måste vi också vara beredda på att vara både lyhörda för utvecklingen och vara tillmötesgående när det gäller nya utmaningar som vi inte vet något om i dagsläget, fyller Staffan i.

Hela Sverige ska leva har funnits i 25 år – kan ni se någon röd tråd som gått igenom hela denna tid?

– Det som är likadant nu är människornas kreativitet och vilja till engagemang för att skapa ett bättre samhälle. Jag ser positivt på framtiden! säger Åse.

– Vår öppenhet och solidaritet med alla, var de än kommer ifrån, har varit konstant. De kommande 25 åren ska vi sprida detta ännu mer! avslutar Staffan. ●

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"För Sveriges drygt 60 sparbanker är varje stad och ort lika viktig som en huvudstad. Sparbankerna vill ta vara på hela landets potential och skapa förutsättningar för ökat företagande, ökad växtkraft och höjd livskvalitet på orter där sparbanker finns."

**SPARBANKERNAS
RIKSFÖRBUND**

Tack Sparbankernas Riksförbund för sponsorsbidraget.

En av våra 48 medlemsorganisationer har ordet:

"Stiftelsen Folkets Hubb formades på KTH av engagerade personer enligt en nu 15 år gammal vision att hela Sverige skulle ha tillgång till kultur, utbildning och samhällstjänster med hjälp av fibernät. Idag bidrar vi till genomförandet med byalagsnät, scenkonstöverföringar och utbildning. Navet mitt i byn – Folkets Hubb."

Tack Stiftelsen Folkets Hubb för sponsorsbidraget.

Länen mobiliserar lokalt

Sveriges första länsbygderåd bildades i Västerbotten år 1991 av ett gäng kvinnor som engagerat sig i bland annat väg- och boendefrågor. Bland dem fanns Inez Abrahamzon, Berit Oderstahl och Maud Olofsson. Rådets första namn var Glesbygdskommittén och så småningom kom det att få namnet Bygderådet i Västerbottens län. De var unga och slagfärdiga, väckte uppmärksamhet för sina frågor och samlade byarna till engagemang.

Här pågår ett möte för länsbygderådets ordföranden. En viktig typ av träffar med kompetensutveckling och nätverkande.

Bygderådet fungerade som kontaktnät mellan byarna och förde deras talan inför olika myndigheter. Det kom att bilda modell för de kommande länsbygderåden.

I Jämtland bildades Byaforum bara några månader senare, tätt följt av Sambygd i Västernorrland.

De flesta övriga länsbygderåd bildades under några år på mitten av 1990-talet. Ett viktigt skäl var den decentraliserade regionalpolitiken som erbjöd olika typer av stöd och medel på den regionala nivån och ett länsbygderåd kunde ta vara på dessa möjligheter. Stockholms länsbygderåd, Rådet för lokal utveckling i Stockholm, bildades i december 1998 efter att Folkrorelserådet samarbetat med Stockholm stad och delat med sig av byarörelsens arbetssätt till förorterna i Ytterstadssatsningen. Sist ut var Länsbygderådet i Göteborgsregionen som bildades hösten 2007.

Driver egna frågor

De grundläggande uppgifterna är lika för alla länsbygderåd. Att stötta lokal utveckling inom sitt län, föra register över de lokala grupperna och ge ut ett enkelt nyhetsblad. För detta får de ett ekonomiskt stöd varje år från riksorganisationen.

I övrigt arbetar länsbygderåden med frågor som är viktiga i deras län och driver ofta egna projekt, ensamma eller i samarbete med exempelvis våra medlemsorganisationer. Några exempel ger en aning om bredden i verksamheten:

Energiprojekt för lokala närvärmecentraler, organiserade insatser inom utvecklingsgarantins Fas 3 för att ge arbetsuppgifter i föreningslivet till långtidsarbetslösa, kulturkonferenser, projekt för att stötta egenanställningar, barn- och ungdomsprojekt, integrationsfrågor, bredbandsfrågor, fiskekonferenser, lokala utvecklingsplaner, engagemang i regionala översiktsplaner, hållbarhetsfrågor och framtidsveckor med mera... ●

Birgitta Elfving och Suzanne Wallén från Hela Sverige ska leva Uppsala län, på kurs i opinionsbildning.

Kommunbygderåden

Kommunbygderåd är sammanslutningar av kommunens lokala grupper. Syftet är att stötta varandra i det lokala arbetet – och oftast att representera byarna gentemot kommunen i gemensamma frågor. Det finns cirka 100 kommunbygderåd av olika form och tyngd. Vanligen bildar de lokala grupperna kommunbygderåd, men det finns flera exempel på kommuner som tagit initiativet för att de ser fördelarna med ett organiserat samarbete. Exempel på avancerade samarbeten mellan kommun och byar är kommunerna Arjeplog och Örnsköldsvik.

År 2012 bildas Stockholms första kommunbygderåd, Järva bygdekontor som samlar det lokala föreningslivet på Järvafältet. Kontoret ska vara en länk mellan staden och landsbygden. ●

Anna Haraldson-Jensen från Hela Sverige ska leva Skåne.

”Det är en glob jag trampar med min fot. Vad är centralt på ytan av ett klot?
Jag väljer Pjätteryd till världens mitt. Det står mig fritt.”

Alf Henriksson

Vill du veta mer om oss?

Läs senaste nyheterna inom vårt område på vår hemsida.
Prenumerera på vårt kostnadsfria nyhetsblad och ladda ner våra skrifter.

Adress: Stortorget 7, 2 tr, 111 29 Stockholm

Telefon: 08-24 13 50

info@helasverige.se www.helasverige.se

twitter.com/helasverige

facebook.com/helasverige